

20.86x13.08	1/3	עמוד 1	כוכב יזרעאל	18/03/2016	52436132-6
אופיר ביכורים הוצאה לאו - 28680					

היא גדלה במושב בית שערים וללא ספק מדובר באישה יוצאת דופן ורבת כישורים: מורה למחול ותנועה, זמרת, מטפלת ברפואה משלימה וגם סופרת. לאחרונה יצא לאור ספרה האחרון "אי שם בכפר - סיפורי ילדות". "נראה לי שלאחרונה, יותר ויותר אנשים מבני דורי, אבל לא רק, מגלים עניין כמוני בעבר הנשכח של בני משפחותיהם", היא אומרת

מאת: זוהר נוי | עמ' 40

מה הסיפור שללה?

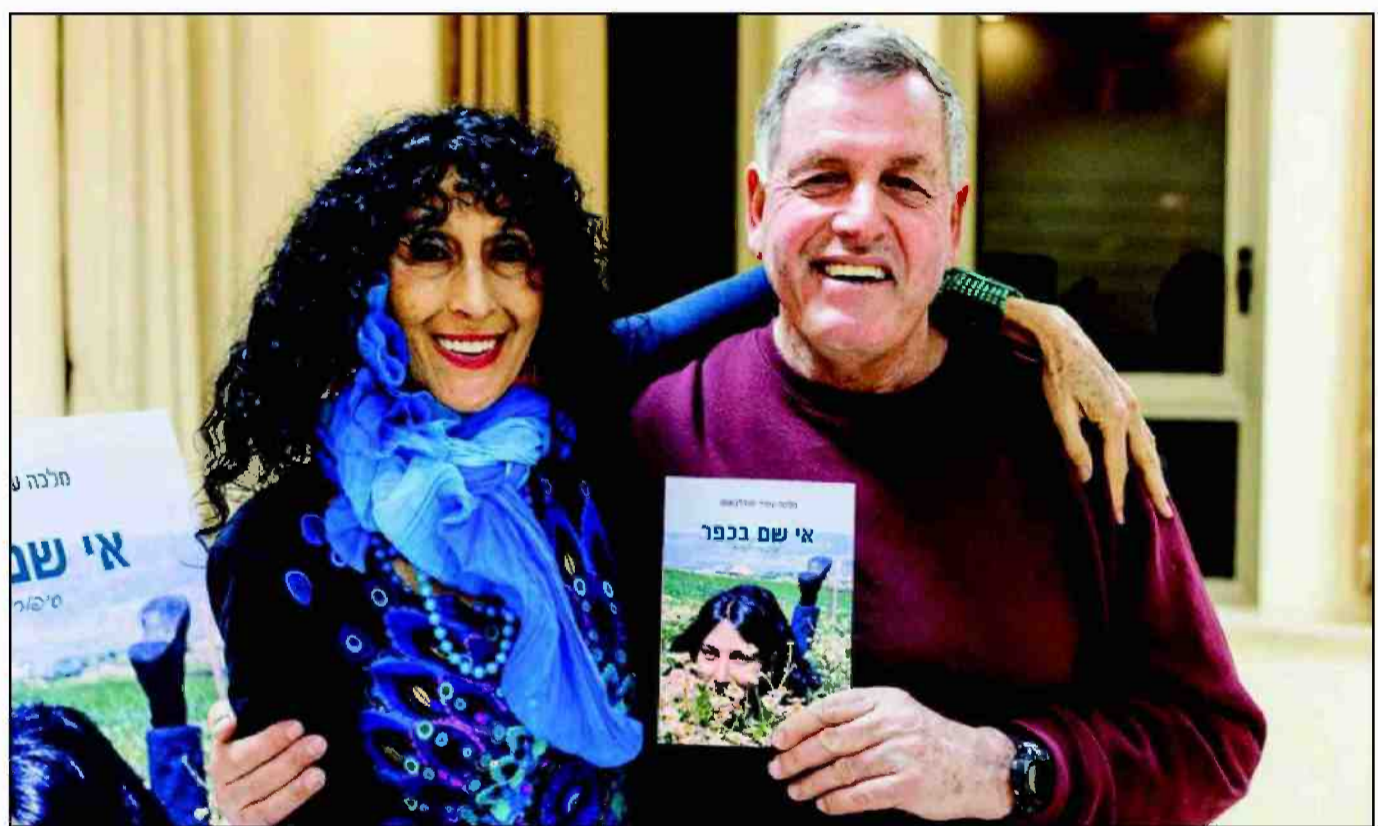

25.32x33.99	2/3	40 עמוד	כוכב יזרעאל	18/03/2016	52436359-7
אופיר ביכורים הוצאה לאו - 28680					

מלכת העמקים

היא גדלה במושב בית שערים וללא ספק מדובר באישה יוצאת דופן ורבת כישורים: מורה למחול ותנועה, זמרת, מטפלת ברפואה משלימה, וגם סופרת. לאחרונה יצא לאור ספרה האחרון "אי שם בכפר" - סיפורי ילדות, בו מרוכזים מספר סיפורים קצרים על ילדותה בעמק של פעם. קבלו את מלכה מנדלבאום, שהוצאת הספר הייתה סיבה טובה לראיין אותה, בכדי לנסות ולחשוף את דמותה המורכבת. "נראה לי שלאחרונה, יותר ויותר אנשים מבני דורי, אבל לא רק, מגלים עניין כמוני בעבר הנשכח של בני משפחותיהם", היא אומרת

מאת: זוהר נוי

מאז שהיא זוכרת את עצמה, מלכה מנדל באום אהבה לכתוב, והרבה. כל מי שקרא את יצירותיה הבין מהר מאוד שלא חסר שם כישרון. אבל, במהלך כל השנים, היא עסקה באין ספור תחומים והכתיבה נשארה קצת בצל. ובכל זאת, לאחרונה יצא לאור ספרה השני: "אי שם בכפר" - סיפורי ילדות, שכולל קובץ סיפורים קצרים, אותנטיים ומרתקים, בהם מתוארים רות שנות ילדותה בעמק יזרעאל, בשנים הראשונות של המדינה. "מאז ומתמיד ידעתי שאני לא מתמצאת מספיק בתולדות החיים של הוריי ומשפחתם בארץ הולדתם פולין", מספרת לי מלכה, בראיון שקיימתי איתה כמה ימים לפני יום האישה הבינלאומי.

למען הדורות הבאים

מסתבר כי רק אחרי שאמא שלה נפטרה בשיבה טובה, החל המסע של מלכה, שמסבירה לי כי במהלך ימי השבעה, בת דודתה מארצות הברית, מיידה, הפתיעה אותה כששלחה לה תמונות של אמא שלה בילדותה, מוקפת בבני משפחתה הגדולה, חלק מהן מתחילת המאה העשרים. "שמעתי מבת דודתי של אמי מספר סיפורים משפחתיים כה מחרידים, שהעליתי אותם מיד על הכתב", היא אומרת ומוסיפה, כי הוריה השאירו בפולין משפחה ענפה, הרוב נספו בשואה. מנדלבאום: "הם התכנסו בתוך עצמם ודומה כי לא רצו, או לא יכלו, לשתף אותנו ביגונם העמוק. לא פעם עולה בי השא" לה: מה חשבנו לעצמנו, שההיסטוריה שלהם התחילה ביום עלייתם לארץ ישראל? האמת שעדיין מציקה לי מאוד השאלה הזו."

כך המשיך המסע הבלשי והתגלגל אל סיפור רי ילדותה של מלכה, שאומרת: "בגלל חוסר הידיעה על משפחותיהם של הוריי, ראיתי לנ" כון להוציא לאור את סיפורי הילדות שלי למען הדורות הבאים. לתוכם הכנסתי את הסיפורים שתיעדתי ממשפחתי שאבדה בשואה. לאחד רונה, הצלחתי להגיע לסיפורים עצובים נוס" פים מהעבר, שהגיעו אליי ממכתבים שכתבה אחותו של אבא שלי, אחרי המלחמה. מצאנו אותם רק עכשיו", אומרת מלכה. לאור הסיפורים המצמררים ששמעה מקרוב בת משפחתה, היא החליטה לחקור ביתר שאת את קורות משפחתה משני הצדדים, רחוק רחוק, אחורה בזמן. כדי להכיר מעט מי היו בני משפחתה שנכחדו מהעולם, על לא עוול בכפם. "נראה לי שלאחרונה, יותר ויותר אנשים מבני דורי, אבל לא רק, מגלים עניין כמוני בעבר הנ" שכח של בני משפחותיהם", היא אומרת. מלכה עמיר מנדלבאום (69) היא מורה לתנ"ך עה ומחול, זמרת ומטפלת ברפואה משלימה. את כישוריה וכישרונותיה האמנותיים ניתבה לעבודה עם אוכלוסייה מבוגרת כבר למעלה מ- 30 שנה. היא מטפלת באנשים זקנים מתוך חמלה ואהבה באמצעות גירוי חושים. הטיפול

אבל המוזיקה קשורה בצד הימני. אז גם אני שים שלא מדברים יגידו מילים ויתחילו לזוז, עם כסאות הגלגלים שלחלק מהם יש. זה מוציא מהבנאדם את שמחת החיים שעדיין קיימת. נכון שהגוף מתבלה, אבל רוח האדם נשארת צעירה."

את מתחילה ללמוד כאן תנועה. הייתי בת 38, קופצנית ועליזה, ולא הכרתי את עולם הזיקנה כי לא גדלתי עם סבא וסבתא. בכל זאת, באתי ומיד קלטתי שמה שמעניין אותי הוא לעבוד עם תחילת החיים וסוף החיים", אומרת לי מלכה.

החוויתי מבוסס על כלים אמנותיים, שהם חלק בלתי נפרד ממנה ואהובים מאוד על אנשים זקנים, כמו: תנועה, ריקוד, שירה מוזיקה, צי לום ואמנות. הטיפול בתנועה וריקוד מבוסס על חפצי עזר צבעוניים וממוחזרים פרי ידה, הטיפול בשירה נוגע בשירים מבית אבא, אבל לא רק.

תחילת וסוף החיים

פרטי, נמקי והסבירי. "מכיוון שהייתי חדשנית בתקופה ההיא, המצאתי עבורם דברים חדשים, כמו: ערבי נושא בהם הם היו מקריאים קטעים ואני היי תי שרה. כשפתחו במקום מחלקה לתשושי גוף, הייתי חלק בלתי נפרד מהמחלקה ויכולתי להמציא אלמנטים טיפוליים חדשים בע" בודה איתם, דרך התנועה." עברת מעולם הילדים לעולם המבוגרים, איך זה הרגיש? "המשכתי לעבוד עם ילדים במסגרות של בתי ספר וגני ילדים, אבל לאט לאט התמקדתי רק בגיל השלישי והזקנה. בסך הכל עבדתי ב-16-15 מקומות בארץ והמצאתי כלים טיפוליים לאנשים בסוף החיים. נתתי מזמני גם ללא תשלום מתוך צדקת הדרך ואהבה אמיי תית לדבר. היום אני כבר נותנת השתלמויות לאנשי מקצוע על הכלים הטיפוליים שלי: צי לום ככלי טיפולי, שירה ככלי טיפולי, תנועה ומשחקים, ריקוד ככלי טיפולי ועוד." זה אפשרי ללמוד תנועה בגיל המבוגר? "ראשית, ריקוד תמיד מתחבר למוזיקה. שנית, אצל כל האנשים המוזיקה היא חלק בלתי נפרד מהחיים. אצל אנשים דמנטיים, הפגיעה המוחית היא בצד השמאלי של המוח,

זיכרונות מטנא חייה מלכה נזכרת בשנותיה הראשונות בעמק יזרעאל. "ילדותי, בשנים הראשונות של קום המדינה, אני בת רביעית להורים פולנים, גליציאים, אנשי העלייה החמישית שהחליטו להת" יישב אי שם בכפר. לפני שלוש בנות, אחרי בן שכה ציפו לו, ואחריו עוד בת. הכפר הוא בית שערים, חלק מרקמת עמק תפארת - הוא עמק יזרעאל. גדלתי בבית חם ואוהב, משפחה בעלת שישה ילדים. אבינו החקלאי עבד גם מחוץ לבית, כמזכיר של כפרים בסביבה. עול גידול הילדים נפל בעיקר על אימא. ילדות שמחה הייתה לנו, שוקקת חיים. היה מרתק ללקט זיי כרונות מטנא חיי הצעירים ולארוג אותם לסיפורים. בעמק שלנו ולנגד עינינו, התחרו עונות השנה זו בזו - צבעים, קולות, טעמים וריחות." ייאמר מייד, המסע של המחברת אל נבכי הסיפורים המשפחתיים, הוביל אותה לכתוב באווירה של אהבת הארץ ושמחה של ילדה צברית, מושבניקית בשנות החמישים. הסיפורים כתובים בגוף ראשון ומתארים נאמנה את המתרחש בבית משפחתה מנקודת מבטה. הספר עוסק בהוויי ישראלי ומשקף את המצי

13.05x33.87	3/3	עמוד 41	כוכב יזרעאל	18/03/2016	52436360-9
אופיר ביכורים הוצאה לאו - 28680					

עים למושב אנשים שהם לא חקלאים והם לא חלק מההווי של המושב. בזמנו היו אמנם 80 משפחות, אבל היינו ביחד. לא היינו כל כך ניי-דיים וכשלקחו אותנו לחיפה לאכול גלידה, זה היה השיא. כיום, האנשים יותר ניידיים ויוצאים בקלות מהמושב.

אני זוכרת שהיו מביאים לנו סרטים לצפייה משותפת, וגם חידונים של שבח וייס.

ומבחינת חיי חברה מחוץ למושב?

"היו לנו קשרים עם מושבים מסביבנו. אני זוכרת שלא היתה לנו בריכה, אז היינו נוסעים לכפר יהושע על טרקטור, או הולכים לשם ברגל. יכולת למצוא את מי שמוצא חן בעיניך ולא היית חייב להיות בקשר עם כולם. היינו בתנועת הנוער, במחנות, בטיולים. חיינו במור שב והיה לנו קצת מבחוז, וזה הספיק".

היום העמק הפך להיות מקום תוסס בהשוואה למה שהיה בילדותך.

"נכון. בילדותי, פעם בכמה זמן היתה מגיעה הצגה לנהלל, עם חנא רובינא. היום יש מרכזי קניות ואולמות תרבות, הכל מגיע לעמק".

במבט לאחור ולהווה, עדיף לגור במושב או בעיר?

"אני לא יכולה להמליץ לאף אחד, כי מה שמתאים לי לא בהכרח מתאים לאחרים. הרי גם בתל אביב מגדלים אחלה ילדים, זה עניין של בחירה. אני מניחה שבסופו של דבר, מי שגר במושב הוא לא עירוני, למרות שיש להם צעצועים שקנו להם בחנות. אנחנו עשינו צע-צועים מדברים שמצאנו בטבע".

מלכה לא נחה לרגע על זרי הדפנה. דומה כי תמיד יש לה עוד תוכנית מגירה, עוד פרויקט שיושב איפשהו במוחה, משהו שהיא חייבת לשחרר לעולם.

יש לך עוד חלומות להגשים?

"כן, החלום הבא שלי הוא להוציא את הספר 'עם חי שר עם שר חי', אותו כתבתי לאורך שנים רבות. זהו ספר שעוסק בשירה ככלי טי-פול לאנשים תשושי נפש (כמו חולי אלצהיימר)

אות לאחר השואה, הכוח והשמחה שהיו להוריה של המחברת, הקמת בית יהודי מלא בזאטוטים, למרות כל הקשיים שבדרך. באמצע עות שיתופה של המחברת, נחשפים הקוראים למציאות הישראלית בתקופת בן גוריון, ליחסיים בתוך המשפחה, להומור ולשמחת חיים. בספר ימצאו הקוראים שילוב מקסים של סיפורים ושירים שנותנים לקורא טעם של פעם. מהו הזיכרון הכי חזק שלך מהחיים בבית שיערים?

"גדלנו בתוך הטבע שהיה חלק בלתי נפרד מהחיים. המשפחה שלי עסקה בחקלאות ואני גדלתי בטבע עם הצפרדעים, השבלולים והפרחים. לקחתי את זה איתי גם לחיים בעיר".

את גרה היום בעיר, יש מצב שתחזרי לגור במושב?

"לא אעבור היום לחיות במסגרת כפרית, אבל אני מקיימת כאן חיי טבע. אני צפרית חובבת, אני מכירה את העצים בשכונה, לומדת את שמות הפרחים, ועושה אומנות מכל מה שנופל כמו: זרעים, עלים ופרחים. בגלל שאני רגישה אני קולטת מהר מאוד ציפור שנפלה מעץ, למשל, וגיליתי עץ שאף אחד לא מודע אליו שהוא קיים בתל אביב, עץ יוצא דופן מבחינת הפירות והפרחים שלו. זה מה שהיה לנו במור שב, ואולי אני הייתי קצת יותר רגישה לכך. אחד הדברים שהכי זכורים לי מהמושב, זה הטבע והמשפחתיות".

לתפיסתך, מה ההבדל בין מגורים בעיר למושב?

"אחד היסודות של החיים במושב היה החברות והעזרה ההדדית, דבר שלא קורה בעיר, כי אתה יכול לא להיות בקשר עם השכן שלך. היו להורי שכנים שהיו חברים מאוד טובים שלהם, ואני זוכרת את השותפות המיוחדת שנקמה בין כולם. בסיפור של הלידה שלי, אימא שלי נסעה במשאית בבוקר גשום ולידה ישב השכן שבא ללוות אותה לבית חולים. זו פסגת העזרה ההדדית. להורים שלי היו שלוש ילדות קטנות

בית פתוח לרווחה / קטע מתוך הספר

"בעמק יזרעאל המערבי על כביש חיפה עפולה, מול חוות הניסיונות 'נווה - יער', מתנוסס שלט שעליו כתוב בית שיערים. מערבה משם, התגלתה עיר החכמים הקדומה שנקראה בית שיערים. בכניסה למושב מצד ימין, חורשת אורנים יפיפייה נדיבת צל. לאורך הרחוב הראי שי נראו בתי הכפר מרחוק.

בית הורי נמצא במורד הרחוב ומבעד לחלונותיו נשקפו השדות, כמעשה ידי אמן. לעיתים התקשטו ברקמת תלמים חומה ולעיתים גלימת משי ירוקה. בראשית הקיץ רבצו שם חבילות חציר שנראו כמו גן פסלים מורזה. ביתנו היה פתוח לרווחה, קרובי משפחה וחברים מהכפר ומחוצה לו יוצאים, היו ובאים בכל ימות השנה"

בבית, ואבא שלי לא יכול היה לעזור אותן". את מתארת מארג חיים נדיר, מה עוד היה מיוחד באותם זמנים?

"כשהבן של אחד השכנים התחתן ולא היה לו איפה לגור, הוא גר אצלנו בקומה שאבא שלי בנה. לא היה לנו שפע כסף, אבל הוא גר שם בחינם. רק כדי שירגיש טוב אבי נתן לו לעשות דברים במשק. ואם היתה חתונה, מי שהתחתן לא עשה שום דבר. לכל אחד במושב היה תפקיד. אחד היה אחראי על השתיה, אחר הביא ממתקים, מישהי אפתה עוגה, והיתה עגלה שהיתה עוברת בין כולם ואוספת את כל הכיבוד ומביאה אותו למקום השמחה. כמובן שהיה מישהו שדאג לסדר את השולחנות והפרחים, העזרה ההדדית היתה בכל תחומי החיים".

דומה כי נשאבת לתוך עולמם של המבוגרים, יש סיכוי שתחזרי לכתוב גם ספר לצעירים?

"יש משהו במה שאתה אומר, ולכן הספר 'הדרת והאדרת פני זקן' שעוסק בחשיבות התנועה והריקוד בזקנה, ובהיבטים אחרים, יחכה להזדמנות אחרת. ולעצם השאלה שלך, אני רוצה להוציא ספר שעוסק במחקר מקיף שעשיתי בזמנו על אוסף נדיר של 'ספרי זיכרונות' של ילדים בביה"ס יסודי, שנכתבו בארץ מתחילת המאה הקודמת. ספרי זיכרונות היו מקובלים ואהובים על ילדים והם מכילים טקסט ושירים שילדים כתבו זה לזה. מדובר בהווי ישראלי היסטורי מרתק".

אפשר לומר שכיום בית שיערים נחשב לאחד המושבים האטרקטיביים מבחינה נדלנית, איך זה היה בילדותך?

"לא בתקופה ההיא. אין קשר בין המושב של היום וצורת החיים שבו, לבין זה שבו גדלתי. היום זה אחרת, חלק מהבתים מושכרים ומגיי